

Tóth Balázs

szociálpolitikus, szociális munkás,
Szombathely Megyei Jogú Város
Kábítószerügyi Egyeztető Fórum
szakmai társelnök

Kelemen Krisztián²

Szombathely Megyei Jogú Város
Kábítószerügyi Egyeztető Fórum
elnök, Bűnmegelőzési, Közbiztonsági
és Közrendvédelmi Bizottság elnök

Dr. Karácsony Ilona PhD³

egyetemi adjunktus
ORCID: 0000-0003-3336-9376

Dr. Pakai Annamária PhD, habil.⁴

egyetemi docens, képzési központ
igazgató, tanszékvezető
ORCID: 0000-0002-2849-1310

Kapcsolattartó

Tóth Balázs
9700 Szombathely,
Kossuth Lajos utca 1-3.
email: toth.balazs@szombathely.hu

1. Szombathely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala

2. Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata

3. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Szombathelyi Képzési Központ

4. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Szombathelyi Képzési Központ

Fiatalkori szerfogyasztás, szabadidő eltöltési szokások és a szerhasználat összefüggései, a prevenció jelentősége a kor- társ csoportok motivációiban

Correlations of youth substance use, leisure activities and substance use, the significance of prevention in the motivations of peer groups

Absztrakt

Bevezetés: A kutatás célja Szombathely Megyei Jogú Városban felmérni a fiatalok szerhasználati szokásait és szabadidő eltöltéshez kapcsolódó viszonyait.

Anyag és módszer: Kvantitatív, keresztmetszeti kutatás. Nem véletlenszerű, kényelmi mintavétel célcsoportja a Szombathelyen működő alap és középfokú oktatási intézmények 5-13. évfolyamos tanulói (N=3293). Adatgyűjtés módszere online, anonim kérdőíves vizsgálat. Időszak: 2021. május-június. SPSS for Windows segítségével leíró és matematikai statisztika számítást végeztünk ($p < 0,05$).

Eredmények: a fiatalok legkönnyebben az alkoholhoz és a cigarettához jutnak hozzá. Droghasználat terén a kipróbálást és az alkalmi fogyasztást tolerálják, a rendszeres használatot veszélyesnek tartják. A kortárs csoportokban magasabb arányban van jelen a drogfogyasztás minden szer-típus esetében, mint egyénileg ($p < 0,05$).

Következtetés: Az elsődleges motiváció a szórakozás és a buli kedvéért történő szerhasználat, a másodlagos pedig az új élmények megszerzése és megküzdés a megoldatlan lelki problémákkal. A drogfogyasztás rizikófaktorai az idősebb életkor, a kortárs csoport nagysága és az iskolatípus (főként szakképző iskola, gimnázium, technikum).

Kulcsszavak: szerhasználat, deviancia, dependencia, prevenció, ifjúságvédelem

Abstract

Purpose of investigation: the purpose of the research is to assess the substance use habits of young people in Szombathely City with County Rights and their attitudes towards free time activities.

Test material and method: quantitative, cross-sectional research, non-random, convenience sampling. Selection criteria: pupils in years 5-13 in primary and secondary education in Szombathely City with County Rights. Number of respondents is N=3293 people. Data collection method: online, anonymous survey. Period: 2021. May-June. Software used: SPSS for Windows.

Statistical tests: mathematical statistics (Chi-square test, two-sample t-test) ($p < 0,05$).

Results, conclusions: young people have the easiest access to alcohol and cigarettes. When it comes to drug use, experimentation and occasional consumption are tolerated, regular use is considered dangerous. In peer groups, drug consumption is present at a higher rate for all types of substances than individually ($p < 0,05$).

Conclusion: the primary motivation is to use drugs for the sake of fun and partying, and the secondary is to gain new experiences and deal with unresolved psychological problems. Risk factors for drug use are older age, the size of the peer group and the type of school (mainly vocational school, high school, technical school).

Keywords: *substance use, deviance, dependence, prevention, youth protection*

Bevezetés

Szombathely Megyei Jogú Városban a 2011. évben készült utoljára felmérés a fiatalok szabadidő eltöltési szokásaival kapcsolatban, valamint a káros szenvedélyekhez, köztük a dohányzáshoz és az alkohol- és kábítószerfogyasztáshoz való viszonyukra vonatkozóan. A Magyar Köztársaság Országgyűlése 2000. december 5-én fogadta el a „Nemzeti stratégia a kábítószer-probléma visszaszorítására” alapdokumentumot, amellyel összhangban megkezdődött a szombathelyi oktatási intézményekbe járó 5-13. évfolyamos fiatalok célzott, empirikus vizsgálata (EU Drugs Strategy; 2021-2025). Hazánkban a 2015. évben a 18-64 éves lakosság körében 2477 fő országos reprezentatív vizsgálat zajlott személyes megkeresés módszerével, önkitöltős elemeket tartalmazó kérdézési technika segítségével. Az eredmények alapján a célcsoportban minden 10. válaszadó fogyasztott már valamilyen drogot. A valaha használók egynegyede a lekérdezést követő évben is drogozott, háromnegyede pedig folyamatos droghasználó volt (Paksi et al., 2018). A jelen kutatás célja elsődlegesen egy hely-

zetelemzés volt annak érdekében, hogy az ifjúságvédelemmel foglalkozó szakemberek és szervezetek valós képet kapjanak a deviáns magatartások előfordulásának mértékéről a fiatalok körében. Másrészt az egészségre káros szerek használatának felmérésén túlmenően cél volt feltérképezni a prevenció egyes területeit a tekintetben, hogy a megkérdezett fiataloknak hol vannak hiányos vagy téves ismereteik a szerhasználattal kapcsolatban. Harmadrészt a kutatás eredményei ahhoz is hozzájárultak, hogy a fiatalok szülei, családtagjai, a velük foglalkozó pedagógusok, valamint a szabadidő eltöltés terén a kortárs csoportok tagjai megfelelő visszacsatolást kapjanak azokról a veszélyekről, melyek befolyásolhatják a mindennapjaikat. A fiatalok körében átalakult szabadidő eltöltési szokások, a megváltozott szocio-demográfiai jellemzők, a kábítószer piacán megjelent új szertípusok a kortárs csoportok fokozatos térnyerése a természetes támasz rendszerekkel szemben szükségessé tette a vizsgálatot.

Anyag és módszer

A kutatás szakmai koordinálását Szombathely Megyei Jogú Város Kábítószerügyi Egyeztető Fóruma látta el, az adatfelvételhez szükséges kérdőív összeállítását és a kérdőívek kitöltését, a kapott eredmények összegyűjtését a Vasi Ifjúságért Egyesület végezte. A kutatás típusa kvantitatív keresztmetszeti kutatás volt, a kutatás helye Szombathely Megyei Jogú Város oktatási intézményei voltak, összesen 28 intézmény szolgáltatott adatot. A kutatás ideje 2021. május 3. és 2021. június 1. közötti időszakra esett. A mintaválasztás módja nem véletlenszerű, kényelmi mintavétel volt. Adatgyűjtés módszere: online, anonim kérdőíves vizsgálat volt a kérdőív 83 kérdést tartalmazott, főbb kérdéskörök a következők voltak: szocio-demográfiai adatok, szabadidő eltöltési szokások, egészségre káros szerek beszerezhetősége, a szerekkel kapcsolatos veszélyérzet, a fogyasztás egyénileg, a fogyasztás a kortárs csoportban a fogyasztás elsődleges motivációi, szerekkel kapcsolatos veszélyekre vonatkozó ismeretek. A kérdőív kitöltése önkéntes volt, a válaszadás anonim, nem beazonosítható módon történt egy Google internetes hivatkozás megadásával, elektronikus formában. A kitöltött kérdőívek száma összesen 3293 db (N=3293).

Eredmények

Az online kérdőívet legnagyobb számban a 14-17 éves korosztály töltötte ki. Az átlag életkor a fiúknál $14,85 \pm 2,10$ év, a lányok átlag életkora $14,98 \pm 2,01$ év volt. A kétmintás t-próba nem mutatott szignifikáns különbséget ($t=-1,88$, $p=0,059$), azaz a vizsgált mintában a lányok ugyanolyan fontosnak tartják a káros szerekkel kapcsolatos véleményformálást, mint a fiúk.

Az iskolatípust tekintve a legtöbb válaszadó gimnáziumba jár 1364 fő, általános iskolás 1289 fő, technikumba jár 387 fő, szakképző iskolába 253 fő. Az állandó lakóhelyet tekintve 60,4% 1988 fő él megyei jogú városban, 29% 955 fő faluban vagy községben, 10,6% 350 fő pedig egyéb városban lakik.

A barátok számát tekintve a többség 72,9% három,

A vizsgálat gerincét az érintett 5-13. iskolai osztályba járó fiatalok szerhasználati szokásai képezték hiszen a fiatalok által beszerezhető, kipróbált vagy rendszeresen használt egészségre ártalmas szerek elleni küzdelem kiemelt társadalmi célkitűzés hazai és nemzetközi szinten egyaránt. Az általunk vizsgált változók közül függő változók voltak az egyes egészségre káros szerek használatának gyakorisága egyénileg és a kortárs csoportban, beleértve a dohányzást, az alkoholfogyasztást, a legkülönbözőbb kábítószereket és szteroidokat is. További függő változók voltak a szerek beszerezhetősége, a szerek fogyasztásával kapcsolatos veszélyérzet, a szerek kipróbálásához és rendszeres használatához kapcsolódó elsődleges motivációk és az egészségre ártalmas szerekkel kapcsolatos tudás- és ismeretszint. Független változóink voltak az életkor, a nem, az iskolatípus és a kortárs csoport nagysága. A statisztikai próbákat Microsoft Excel 2019 és SPSS 22 program segítségével végeztük, az adatok elemzéséhez leíró statisztikát (átlag, szórás, minimum, maximum, abszolút és relatív gyakoriság), kétmintás t-próbát, és Khi-négyzet próbát alkalmaztunk. Az eredményeket $p < 0,05$ szignifikancia szint mellett tekintettük szignifikánsnak (Pakai et al., 2013, Karamánné Pakai et al., 2014a, Karamánné Pakai et al., 2014b).

vagy több baráttal rendelkezik. A megkérdezettek 17,9 %-ának két barátja, 6,9%-nak egy barátja van, viszont a minta 2,4%-ának egyetlen barátja sincsen.

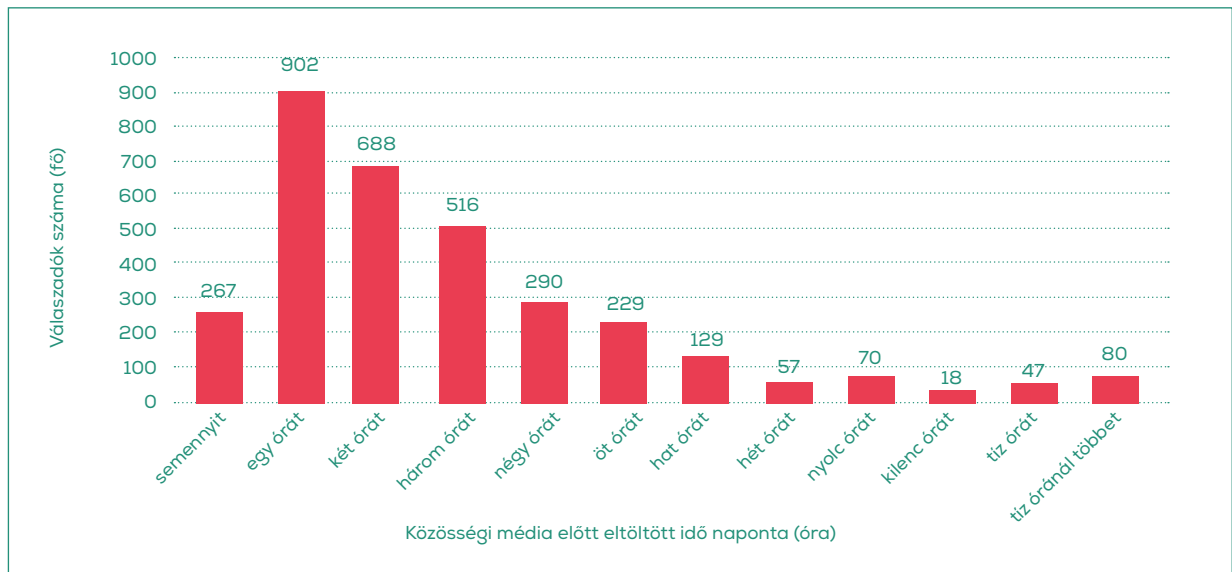
A képernyő előtt töltött időt tekintve a legtöbb fiatal napi 3 órát tölt átlagosan okostelefon, tablet, laptop előtt, de magas azoknak a száma is, akik 2-4 órát töltenek el naponta ilyen módon. Különös figyelmet érdemelnek azok, akik napi 10 órát, vagy annál több időt tartózkodnak a képernyők előtt. A fiúk átlagosan $4,57 \pm 5,43$ órát, lányok átlagosan $4,65 \pm 4,28$ órát vannak képernyő előtt. A kétmintás t-próba nemek tekintetében nem mutatott szignifikáns különbséget ($p > 0,05$) a képernyő előtt töltött idő tekintetében, azaz a lányok és a fiúk is hasonló mennyiségű időt töltenek a képernyők előtt. Az életkor és a képernyő

előtt eltöltött idő között gyenge korrelációs kapcsolat állt fenn ($r=0,083$, $p<0,05$), tehát a képernyő előtt töltött idő mennyiségének alakulása függ az életkortól. Közösségi médiafelületeken a fiatalok legnagyobb számban napi 1 órát töltenek el, ami napjaink info kommunikációs szokásait és a digitális társadalom

kihívásait alapul véve elfogadható. Magas azoknak a száma, akik napi 2-3 órát böngésznek az interneten, közösségi oldalakon. Sajnos, vannak olyan fiatalok, akik 10 órát vagy többet is képesek eltölteni közösségi oldalakon (1. ábra).

1. ábra: A válaszadók által a közösségi médiacsatornákon például Facebook, Instagram, Twitter, Snapchat, TikTok internetes oldalak előtt töltött idő naponta átlagosan (N=3293)

Hasonlóan a közösségi médiafelületek előtt eltöltött napi időtávhoz, a megkérdezett fiatalok fájlmegosztó oldalak előtt legnagyobb arányban napi egy órát böngésznek. Magas azoknak a száma, akik napi két órát tartózkodnak fájlmegosztó oldalakon és előfordul az is, hogy napi szinten tíz órát, vagy annál többet is képesek aktívan jelen lenni ezeken az oldalakon.

A kortárs csoportban történő szerfogyasztás tekintetében a megkérdezettek 29,9%-ának van nemdohányzó barátja. Figyelemfelkeltő, hogy a fiatalok 63,2%-ának van olyan barátja, aki alkalomszerűen, vagy rendszeresen dohányzik.

Alkoholfogyasztás tekintetében 22,3%-nak van olyan barátja, aki nem fogyaszt rendszeresen alkoholt. Viszont a fiatalok közel háromnegyedének, 70,2%-ának van olyan barátja, aki alkoholt fogyaszt.

A drogfogyasztási szokásokkal kapcsolatban a kutatásban több szertípust vizsgáltunk. Külön kezeltük a marihuánát, mint növényi alapú kábítószer, valamint a szintetikus kábítószerek csoportjából külön vizsgáltuk a herbált, mint kémiai összetételű kábítószer, mivel feltételeztük, hogy ez az a szertípus, ami a könnyű hozzáférhetősége, olcsón beszerezhetősége miatt felülreprezentált lesz a mintában. A szintetikus kábítószerek kategóriájába soroltuk a kokaint, ecstasy-t, speed-et, LSD-t, valamint az ópium származékokat is (heroin, ópium, morfiúm). Külön vizsgáltuk a dizájner drogokat (mefedron, 4MMC, Kati, Zsuzsi, GHB/GBL, ketamin, fentanil), mint új térnyerésű szereket a drogok piacán. Külön kategóriaként foglalkoztunk azokkal a gyógyszerekkel, melyek vénykötelesek, azonban gyakran megtalálhatóak a fiatalok családtag-

jainak körében (altatók, nyugtatók, szorongásoldók). A szipuzásra alkalmas szerek használatát is fontosnak tartottuk vizsgálni. Ezek olyan vegyi anyagok lehetnek (oldószerek, ragasztók, festékek, lakkok, öngyújtógáz) melyek kábulatot, vagy súlyos eszméletvesztést, halált is okozhatnak. Végezetül a fiatalok körében fellépő testkép zavarokkal, étkezési zavarokkal (anorexia, bulimia) történő összefüggésben vizsgáltuk annak kockázatát, hogy a megkérdezett fiatalok, vagy kortársaik

milyen gyakran használnak anabolikus szteroidokat amatőr testedzéshez, sportoláshoz, vagy profi szintű sportteljesítmény eléréséhez.

Elsődlegesen a fentiekben felvázolt egészségre ártalmas szerek előfordulását vizsgáltuk a fiatalok kortárs csoportjaiban. Arra kérdeztünk rá, hogy önbevallás alapján van-e olyan barátja a fiatalnak, aki valamely szert használ a felsoroltak közül (I. táblázat).

I. táblázat: A barátok számának alakulása a kortárs csoportokban használt szertípusok alapján (N=3293)

Vizsgált szertípus	Szerhasználó barátok száma a kortárs csoportban (fő)					
	Nincs ilyen	Néhány (1-2 fő)	Kevés (3-10 fő)	Sok (10-15 fő)	Az összes (15 főnél több)	Nem tudja
Marihuána	2350	116	305	42	32	448
Herbál	2504	47	244	20	19	459
Szintetikus	2575	47	168	17	23	463
Dizájner	2654	33	103	10	21	472
Gyógyszer	2245	74	384	31	25	534
Szipu	2558	45	161	14	29	486
Szteroid	2698	12	72	7	19	485

A kortárs csoportokban legnagyobb arányban a vényköteles nyugtatók és szorongásoldók használata a legjellemzőbb. Ezt követi a marihuána fogyasztás, valamint a szintetikus marihuána, azaz a herbál fogyasztása. Kiemelt szerepet kapnak a szintetikus kábítószerek (kokain, ecstasy, speed, LSD, ópium származékok), valamint a szipuzásra alkalmas szerek is. Viszont a dizájner drogok (mefedron, 4MMC, Kati, Zsuzsi, GHB/GBL, ketamin, fentanil) és a testépítés fokozására alkalmas szteroidok használata kevésbé jellemző. A következőkben megvizsgáltuk az egészségre ártalmas szerek használatának gyakoriságát az iskolatípusok tükrében. Az iskolatípus és a baráti körben történő marihuána fogyasztás között szignifikáns összefüggést találtunk. Marihuána fogyasztás

kockázatának leginkább a gimnáziumba és technikumba járók vannak kitéve, a szakképző és általános iskolai tanulók kevésbé (II. táblázat).

Megvizsgáltuk azt is, hogy inkább a lányoknak, vagy inkább a fiúknak van olyan baráti köre, akik marihuánát fogyasztanak. Szignifikáns összefüggést találtunk a változók között, azaz inkább a fiúk kortárs csoportja veszélyeztetettebb a marihuána fogyasztás szempontjából annak ellenére, hogy mindkét nemnél jelen van ez a típusú szerfogyasztás.

Az iskolatípus és a baráti körben történő herbál fogyasztás között is találtunk szignifikáns összefüggést. A herbál leginkább a gimnáziumba, az általános iskolába járó tanulóakra jelent veszélyt, a technikumba és a szakképző iskolába járókra kevésbé (III. táblázat).

II. táblázat: A marihuána fogyasztás alakulása a kortárs csoportokban iskolatípusok szerint (N=3293)

Vizsgált szertípus	Szerhasználó barátok száma a kortárs csoportban iskolatípus szerint (fő) MARIHUÁNA					
	Nincs ilyen	Néhány (1-2 fő)	Kevés (3-10 fő)	Sok (10-15 fő)	Az összes (15 főnél több)	Nem tudja
Gimnázium	938	61	196	20	12	137
Technikum	243	20	44	9	4	67
Szakképző iskola	145	18	27	7	3	53
Általános iskola	1024	17	38	6	13	191

III. táblázat: A herbál fogyasztás alakulása a kortárs csoportokban iskolatípusok szerint (N=3293)

Vizsgált szertípus	Szerhasználó barátok száma a kortárs csoportban iskolatípus szerint (fő) HERBÁL					
	Nincs ilyen	Néhány (1-2 fő)	Kevés (3-10 fő)	Sok (10-15 fő)	Az összes (15 főnél több)	Nem tudja
Gimnázium	1033	20	147	7	7	150
Technikum	270	10	36	3	1	67
Szakképző iskola	168	8	21	5	0	51
Általános iskola	1033	9	40	5	11	191

Megvizsgáltuk, hogy van-e összefüggés a nemek és a herbál fogyasztás hajlandósága között. Szignifikáns összefüggést találtunk, a fiúk a baráti társaságukban veszélyeztetettebbek a herbál fogyasztás terén, mint a lányok.

Az iskolatípus és a baráti körben történő szintetikus kábítószer (kokain, ecstasy, speed, LSD, ópium származékok) fogyasztása között is találtunk szignifikáns összefüggést. A legnagyobb veszélynek a gimnáziumba és szakképző iskolába járó tanulók vannak kitéve, az általános iskolások és technikumba járók kevésbé (IV. táblázat). Szignifikáns összefüggést találtunk a nemek és a kortárs csoportban történő szintetikus drogfogyasztás között is.

A fiúk kisebb mértékű veszélynek vannak kitéve a baráti társaságukban a szintetikus kábítószer használata terén, mint a lányok.

Az iskolatípus és a baráti körben történő dizájner drogok (mefedron, 4MMC, Kati, Zsuzsi, GHB/GBL, ketamin, fentanil) fogyasztása között szignifikáns összefüggést kaptunk. A dizájner drogok kipróbálása és használata terén a technikumba, szakképző iskolába és általános iskolába járók a felülreprezentáltak, a gimnáziumba járó tanulók kevésbé (V. táblázat). Megvizsgáltuk, hogy dizájner drogok szempontjából van-e összefüggés aközött, hogy a fiúk, vagy a lányok baráti társaságában van jelen inkább a dizájner drog.

IV. táblázat: A szintetikus kábítószeres fogyasztásának alakulása a kortárs csoportokban iskolatípusok szerint (N=3293)

Vizsgált szertípus	Szerhasználó barátok száma a kortárs csoportban iskolatípus szerint (fő) SZINETIKUS KÁBÍTÓSZEREK					
	Nincs ilyen	Néhány (1-2 fő)	Kevés (3-10 fő)	Sok (10-15 fő)	Az összes (15 főnél több)	Nem tudja
Gimnázium	1088	12	103	5	5	151
Technikum	277	12	23	3	2	70
Szakképző iskola	167	12	16	5	2	51
Általános iskola	1043	11	26	4	14	191

V. táblázat: A dizájner drogok fogyasztásának alakulása a kortárs csoportokban iskolatípusok szerint (N=3293)

Vizsgált szertípus	Szerhasználó barátok száma a kortárs csoportban iskolatípus szerint (fő) DIZÁJNER DROGOK					
	Nincs ilyen	Néhány (1-2 fő)	Kevés (3-10 fő)	Sok (10-15 fő)	Az összes (15 főnél több)	Nem tudja
Gimnázium	1144	10	49	1	6	154
Technikum	288	5	20	3	1	70
Szakképző iskola	172	9	16	3	1	52
Általános iskola	1050	9	18	3	13	196

Nem találtunk statisztikai összefüggést a vizsgált változók között, tehát a dizájner drogok a fiúk és a lányok baráti társaságában ugyanolyan valószínűséggel előfordulhatnak.

Gyógyszereket a baráti társaság 68,2%-a nem fogyaszt. Figyelemfelhívó adat azonban, hogy a baráti kör 15,6%-a szed valamilyen altatót, vagy szorongáscsökkentőt. A fiatalok közül 31 főnek sok olyan barátja van, aki orvosi rendelvény nélkül fogyaszt gyógyszereket, 25 főnek pedig minden barátja ilyen. Szípuzás terén elmondható, hogy a baráti társaságban 77,7%-ban nincs jelen szerves oldószert, öngyújtógáz. A baráti társaságok 7,7%-ában viszont jelen van a szípuzás. 14 főnek sok szípuzó barátja van, 29 főnek szinte az összes barátja szípuzik.

Anabolikus szteroidokat, tömegnövelőket a baráti tár-

saságok 81,9%-a nem használ. Kedvező tény, hiszen a mintában a baráti társaságok csak 3,3%-a használ szteroidokat.

Az összes vizsgált szertípus tekintetében megvizsgáltuk a barátok számának és az egészségre káros szerek fogyasztásának összefüggéseit. Az összes szertípus esetében szignifikáns összefüggést találtunk a baráti társaság nagysága és a szerfogyasztási hajlandóság között. Akinek 3 vagy több jó barátja van, ők nagyobb veszélynek vannak kitéve a kábítószeres kipróbálása, vagy rendszeres használata terén. Akiknek 1-2 fős baráti társasága van, ott kisebb a hajlandóság a kábítószeres használatára.

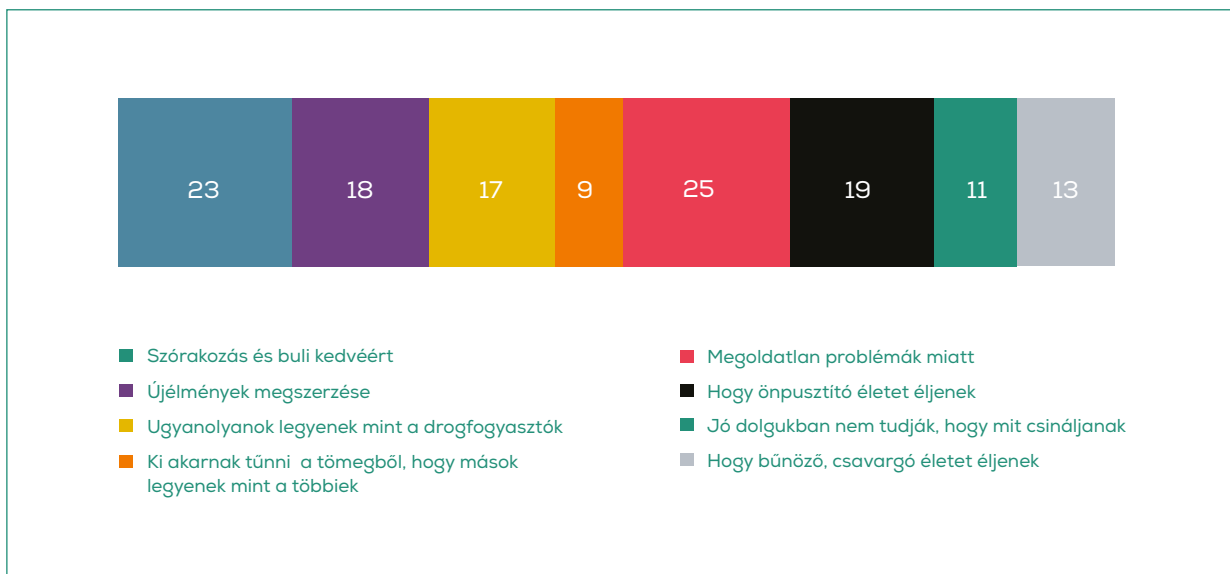
Vizsgáltuk a marihuána és a herbál, mint népszerű kábítószerfajták beszerezhetőségének nehézségét is. Az életkort tekintve szignifikáns összefüggést találtunk,

azaz minél idősebb valaki, annál könnyebben jut hozzá ezekhez az illegális kábítószerhez. Az iskolatípus és a két vizsgált kábítószer típus a marihuána és herbált beszerezhetősége között is találtunk szignifikáns összefüggést. Marihuánát a szakképző iskolások szereznek be legkönnyebben, őket követik a gimnáziumba járók. Legnehezebben az általános iskolások és a technikumba járók szerzik be a marihuánát. Herbált szintén a szakképző iskolások szerzik be legkönnyeb-

ben, illetve a technikumba járók. A herbált legnehezebben a gimnazisták és az általános iskolások szerzik be. Az iskolatípus meghatározó tényezője a kábítószerek beszerezhetőségének, akár protektív faktorként is megjelenhet a kábítószer használat prevenciójában. A kutatás záró fejezetében arra kérdeztünk rá, hogy a fiatalok szerint mi lehet az elsődleges oka annak, hogy valaki egészségre ártalmas szert, köztük kábítószereket fogyasszon (2. ábra).

2. ábra: A kábítószer fogyasztás elsődleges motivációi a megkérdezettek véleménye alapján (N=3293)

A fiatalok 23%-a egyetértett azzal a kijelentéssel, hogy az emberek a szórakozás és a buli kedvéért fogyasztanak kábítószereket. Megvizsgáltuk, hogy van-e összefüggés a lányok, valamint a fiúk és a fogyasztás elsődleges motivációinak megítélése között. A szórakozás, buli, mint indok tekintetében szignifikáns összefüggést találtunk. A lányok inkább egyetértettek ezzel a kijelentéssel, mint a fiúk. Az iskolatípus és a szórakozás, buli, mint indok kapcsán szintén volt statisztikai összefüggés. A gimnáziumba és technikumba járók inkább egyetértettek ezzel az érveléssel, mint a szakképző és általános iskolások. A minta 18%-a vélekedett úgy, hogy az emberek kábítószert kizárólag

az új élmények megszerzése miatt használják. Az új élmények megszerzése, mint indok tekintetében szignifikáns összefüggést találtunk. A fiúk inkább egyetértettek ezzel az érveléssel, a lányok kevésbé. Az iskolatípus és az új élmények megszerzése, mint indok kapcsán szintén volt szignifikáns összefüggés. A gimnáziumba és technikumba járók inkább egyetértettek ezzel, a szakképző és általános iskolások kevésbé. A válaszadók sokkal elutasítóbbak voltak abban a kérdésben, hogy az emberek kábítószert csak azért fogyasztanak, hogy a drogot fogyasztókhoz hasonlítsanak és ugyanolyanok legyenek, mint a kábítószer használók. Ezzel a kijelentéssel a minta 16,7%-a értett egyet. A fiúk

sokkal elutasítóbbak voltak ezzel az érveléssel kapcsolatban, mint a lányok. A következő állítás arra irányult, hogy az emberek azért kábítószeresnek, mert ki akarnak tűnni a tömegből, hogy mások legyenek, mint a többség. Ezt az állítást a minta 8,5%-a fogadta csak el. A mások legyenek, mint a többség indok tekintetében szignifikáns összefüggést találtunk. A fiúk elfogadóbbak voltak ezzel a kijelentéssel kapcsolatban, mint a lányok. Azzal a kijelentéssel, hogy a megoldatlan problémáik miatt kábítószeresnek az emberek, a fiataloknak 25,3%-a értett egyet. A megoldatlan problémák, mint indok tekintetében szignifikáns összefüggést találtunk. A fiúk inkább elutasítóak, a lányok inkább elfogadóak voltak ezzel a kijelentéssel kapcsolatban. Azzal, hogy az emberek azért kábítószeresnek, mert nem vigyáznak kellően magukra és önpusztító életet élnek, a megkérdezettek 18,7%-a értett egyet. Az önpusztító élet, mint indok tekintetében szignifikáns összefüggést találtunk. A lányok inkább elfogadták ezt az érvet, a fiúk kevésbé. A legnagyobb arányú elutasítást annál a kijelentésnél tapasztaltuk, hogy az emberek azért kábítószeresnek, mert jó dolgukban nem tudják, mit csináljanak. A fiatalok csak 11,3%-a fogadta el egyértelműen ezt az érvelést. A jó dolgukban nem tudják, mit csináljanak, mint indok tekintetében szignifikáns összefüggést találtunk. A fiúk 11,6%-a, a lányok 11,1%-a teljesen egyetértett ezzel a kijelentéssel. Hasonló mértékű elutasítást tapasztaltunk akkor is, amikor arra kérdeztünk rá, hogy az emberek azért kábítószeresnek, mert bűnöző és csavargó életet élnek. Ezt a válaszadók 13%-a fogadta el érvelésként. A bűnöző, csavargó életmód, mint indok tekintetében szignifikáns összefüggést találtunk. A fiúk elfogadóbbak, a lányok elutasítóbbak voltak.

Végezetül megkérdeztük a fiataloktól, hogy szubjektív módon milyennek látják az ismereteik szintjét az egyes szerekre vonatkozóan. A dohányzással, alkoholfogyasztással kapcsolatban az ismeretek alaposak, a kábítószer használat terén viszont felszínesek. Az életkor és a káros szerek használatára vonatkozó ismeretek szintje között szignifikáns kapcsolat volt. Minél idősebb valaki, annál széleskörűbb ismeretekkel rendelkezik.

A 2015. évben lezajlott, 2477 fős 18-64 éves népességben végzett országos reprezentatív kutatás eredményei alapján a droghasználók közül legtöbben marihuánát és hasist fogyasztottak. Ezt követte az ecstasy majd a herbál, az amfetamin és a dizájner drogok használata. Az adatfelvételt megelőző évben a szerhasználók kétharmada a vizsgált 14 féle drog közül mindössze egy- vagy kétfélét használt, a másik egyharmad viszont legalább 3 féle drogot fogyasztott már. A kutatásban az észlelt hozzáférés alapján az összes szer típusú könnyű volt beszerezni, azonban az LSD kétharmados biztonsággal megelőzi a kokain beszerezhetőségét. A szerhasználók között a nemek arányát vizsgálva a férfiak száma szignifikánsan meghaladta a nőkéét. Az iskolai végzettséget és szakképzettséget tekintve a kedvezőbb gazdasági/társadalmi státuszú személyek átlagosnál nagyobb mértékben veszélyeztetettek drogfogyasztás szempontjából. A kipróbálás elsődleges motivációjaként az impulzivitás jelent meg (Paksi et al., 2018).

A 2019-es OLAAP vizsgálat adatai szerint a 18-64 éves magyarországi népesség 7,9%-a fogyasztott valamilyen tiltott drogot. A férfiak szignifikánsan magasabb arányban használtak drogot, mint a nők. A felnőtt népességben a legtöbben marihuánát és hasist fogyasztottak, ezt követően holtversenyben voltak a hagyományos stimulánsok (ecstasy, amfetamin, kokain) és az új pszichoaktív szerek (szintetikus kannabinoidok). A budapesti 18-34 év közötti fiatalok 5,5%-a fogyasztott az adatfelvételt megelőző évben, 3,7%-uk pedig a lekérdezést megelőző hónapban tiltott szert. A budapesti fiatal felnőtt férfiak nagyobb arányban használtak tiltott drogot, mint a fővárosi fiatal felnőtt nők. Messze a legnépszerűbb szerek voltak a marihuána és a hasis, ezeket követte az ecstasy, a harmadik és negyedik helyen holtversenyben jelentek meg az amfetaminok és a dizájner stimulánsok.

Gyógyszerfogyasztás terén a hazai 18-64 éves lakosság 8,3%-a fogyasztott már élete során nyugtatót, vagy altatót orvosi rendelvényre, vagy anélkül. Nemek tekintetében erős szignifikáns kapcsolat volt kimutatható. Az éves és a havi gyógyszerfogyasztást figyelembe véve a nők körében közel kétszeres volt a gyógyszer-

fogyasztás aránya a férfiakhoz képest. A budapesti 18–34 éves fiatal felnőtt lakosság 3,1%-a fogyasztott már élete során nyugtatót vagy altatót orvosi rendelvényre vagy anélkül. A kutatást megelőző 12 hónapban 2,8% fogyasztott nyugtatót vagy altatót.

Az OLAAP 2019-es adatfelvétel eredményei szerint azt mondhatjuk, hogy a magyarországi felnőtt népesség körében a vizsgált csoportok közül a leginkább elu-

Következtetés

A megkérdezett fiatalok legkönnyebben az alkoholhoz és a cigarettához jutnak hozzá. Itt a családtagok, a kortársak és a jogalkotók felelősségére helyeződik a hangsúly, szükséges lenne a kereslet csökkentése a jogszabályok betartatásával. Könnyen jutnak hozzá a házipatikából az altató, nyugtató hatású gyógyszerekhez, szorongásoldókhoz is. Itt a gyógyításban érdekelt szakemberek és a család felelősége az elsődleges, hiszen ezek kizárólag vényköteles gyógyszerek. A kábítószeres használat terén a fiatalok a kipróbálást és az alkalmi fogyasztást tolerálják inkább, míg a dependencia kialakulásához vezető intenzív szerhasználatot kellően veszélyesnek tartják. Az egyes kábítószerfajták közül nincs olyan konkrét szer típus, amely kiugróan magas fogyasztási hajlandóságot mutatna. Azonban minden típusú kábítószerrel találkoztak már a fiatalok, vagy használják is rendszeresen azokat. Ha nehezebben is, de hozzá tudnak jutni a szerekhez, a kortárs csoport befolyásoló hatása miatt pedig hajlamosak kipróbálni, használni azokat. A szerhasználat rizikófaktorai között az idősebb életkor, a kortárs csoport nagysága, az iskolatípus jelennek meg leginkább (Paksi et al., 2021.). Inkább a fiúk fogyasztanak kábítószeret. Az iskolatípust tekintve a fogyasztás az általános iskolákban, a szakképző iskolákban, a gimnáziumokban és a technikumokban is intenzíven megjelenik. A prevenciót tekintve a válaszadók közel harmadának nincsenek megfelelő alapos ismereteik a kábítószeres veszélyeiről, és a minta közel 10 %-ának a dohányzásról és alkoholfogyasztásról is hiányos ismereteik vannak. Kedvezőtlen tény, hogy a barátok számának növekedése sem

tasított társadalmi csoportot a kábítószer-használók képezték. A magyarországi felnőtt népesség valamennyi illegális szer fogyasztását nagyobb arányban tartja nagyon veszélyesnek, mint a rendszeres nagymennyiségű alkoholfogyasztást, illetve a dohányzást. A tiltott szerek közül a marihuána/hasis kipróbálását kevésbé vélik kockázatosnak, azonban a többi szer között nem tudnak differenciálni (Paksi et al., 2021.).

befolyásolja pozitívan a szerhasználatra vonatkozó hiteles ismeretek bővülését, valamint a képernyő előtt töltött idő növekedése sem befolyásolja azt, hogy a káros szerekkel kapcsolatban a fiataloknak naprakész használható ismereteik legyenek. A szakemberek feladata adott, szükség van egyrészt kínálatcsökkentésre, mellyel a szerekhez való hozzájutás megnehezíthető. Szükséges beavatkozni pozitív mintával a kortárs csoportok működésébe a kortárs képzés segítségével, továbbá célzott prevenciók tevékenységekre van szükség az oktatási intézményekben, illetve a fiatalok által látogatott közösségi szintereken. Bővíteni kell a fiatalok ismereteit intézménylátogatások szervezésével, önszorgító csoportokba történő bejutással. Fel kell hívni a figyelmüket a lehetséges jogkövetkezményekre a rendőrség és a büntetés-végrehajtás bevonásával. Adatbázisokat kell létrehozni számukra digitális platformokon annak érdekében, hogy veszély esetén tudják, mely szakemberekhez, intézményekhez fordulhatnak segítségért. A megelőzésben kiemelt szerepe van az iskolavédőnőknek, területi védőnőknek, pedagógusoknak, akik elsődleges jelzőrendszeri tagként találkoznak a fiatalkori szerfogyasztás okozta problémákkal. A prevencióval foglalkozó szakemberek, intézmények szakmai koordinálását a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum (KEF) végzi. A fórum feladata a Drogellenes Stratégia alapelvei mentén a megelőzés, a kínálatcsökkentés a közösségi beavatkozás, az ártalomcsökkentés és a gyógyítás, rehabilitáció segítése a szenvedélybetegekkel foglalkozó pillérek irányításával (Szombathely Megyei Jogú Város Drogellenes Stratégiája 2021.).

Szerzői munkamegosztás

T.B. : koncepció, statisztikai elemzés, szerkesztés, adatfeldolgozás

P.A. : statisztikai elemzés, szakértés, adatfeldolgozás

K.K. : koncepció, szerkesztés, szakértés

K.I. : szerkesztés, szakértés

A kéziratot valamennyi szerző elolvasta, illetve jóváhagyta.

A szerzőknek nincsenek érdekeltségeik.

Felhasznált irodalom

Council of the European Union. (2021). EU Drugs Strategy 2021-2025. <https://ec.europa.eu/>

Paksi, B., Demetrovics, Zs., Magi, A., Felvinczi, K. (2018): A Magyarországi felnőtt népesség droghasználata – Az országos lakossági adatfelvétel az addiktológiai problémákról 2015 (OLAAP 2015) reprezentatív lakossági felmérés alapján. Magyar Pszichológiai Szemle, 73(4):541-565.

Karamánné Pakai, A., Oláh, A. (2014.a): Elméleti áttekintés a tudományos kutatásokról. In: Ács, P. (szerk.) Gyakorlati adatelemzés, pp. 9-32. Pécs: PTE ETK

Karamánné Pakai, A., Oláh, A. (2014.b): Irodalomkutatás a gyakorlatban: Irodalomkutatás a leggyakrabban használt adatbázisok felhasználásával. In: Ács, P.(szerk.) Gyakorlati adatelemzés, pp. 33-84. Pécs: PTE ETK

Paksi, B., Demetrovics, Zs.. (2021.): Addiktológiai problémák Magyarországon Helyzetkép a lakossági kutatások tükrében I. kötet - Szerhasználó magatartások 2021. ELTE PPK – L'Harmattan Kiadó

Arnold, P., Elekes, Zs. (2021). Drogfogyasztási szokások a 16 évesek körében ESPAD 2019. Európai Iskolavizsgálat a fiatalok alkohol- és egyéb drogfogyasztási szokásairól. Tanulmány a Nemzeti Drog Fókuszpont számára, kézirat.

Szombathely Megyei Jogú Város Drogellenes Stratégiája (2021) Forrás: <https://www.szombathely.hu/kozgyules/e-kozgyules/2336.1715/>